

навчити студентів і студенток безконфліктно і продуктивно спілкуватись, використовувати модель поведінки, яка враховує існуючу ситуацію, вміти впливати на людей словом і ділом.

Попередні результати дослідницької роботи дозволяють стверджувати, що використання таких діалогічних методів навчання, як бесіда, дискусія, диспут, аналіз конкретних ситуацій, ділові та ситуаційно-рольові ігри, колективне обговорення проблеми сприяє підвищенню рівня сформованості комунікативних умінь майбутніх учителів біології та рівня їх професійно-методичної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василевская Е. В. Деловое общение и его формирование у старшеклассников : методические рекомендации / Е. В. Василевская. – Кировоград, 1984. – 40 с.
2. Зязюн І. Сучасна освіта у контексті гуманістичної філософії / І. Зязюн // Діалог культур : Україна у світовому контексті. Філософія освіти. – Львів : Видавництво «СВІТ». – 1999. – Вип. 4. – С. 5–12.
3. Проблемы научного наследия М. М. Бахтина. – К., 1988. – Т. 1. – С. 136–137.

Ірина Сушик,

кандидатка історичних наук, доцент
кафедри інженерної педагогіки,
психології та українознавства

Луцького національного технічного університету

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасний кризовий стан моральних цінностей суспільства вимагає посиленої уваги до питань формування молоді сім'ї та проблем відповідального батьківства. Особливої актуальності набувають питання виховання підростаючого покоління у дусі гуманістичних ідеалів і загальнолюдських цінностей.

Морально-етичними засадами формування культури відповідального батьківства є необхідність усвідомлення великої ролі матері і батька не тільки на перших кроках життя дитини, але й призначенням її духовної долі в майбутньому. Від батьків, які є першими педагогами своїх дітей, залежить сформований світ дорослого життя дитини – її оточення, успіхи в професії, особисте щастя, гармонія зі світом тощо.

Враховуючи важливість та необхідність актуалізації проблем сучасного батьківства варто наголосити на об'єднанні зусиль усіх інституцій (сім'ї, школи, вишу, релігійних спільнот, освітньо-виховних закладів, ЗМІ тощо) задля усвідомлення та формування культури відповідального батьківства.

Відповідальне батьківство та гуманістичне ставлення до дитини є невід'ємною складовою створення умов для вільного розвитку і природного виховання дитини. Про це писали видатні філософи, педагоги і психологи світу Г. Ващенко, І. Огієнко, Ж. Ж. Руссо, В. Сухомлинський та інші.

Українська народна педагогіка задовго до наукової довела, що у формуванні людини вирішальну роль відіграють перші роки її життя. Сім'ї відводиться роль первісного колективу, де в перші роки життя дитина формується і де в основному здійснюється її підготовка до життя. З сім'ї дитина виносить перші враження, поведінка членів сім'ї є першим прикладом для наслідування дитиною. Від взаємин у сім'ї великою мірою залежить, якою буде дитина у своєму ставленні до людей. В сім'ї здійснюється перше трудове, моральне, естетичне, патріотичне виховання підростаючого покоління, і воно тим успішніше, чим розумніше будуються взаємини в ній [1, с. 314–315].

Автор «Батьківської педагогіки» В. Сухомлинський основне завдання сім'ї та школи вбачав у формуванні у вихованців моральної готовності до батьківства. Наголошуючи на необхідності вдосконалення батьківської особистості, її виховного потенціалу, педагог ініціював створення «батьківських шкіл» з метою підвищення рівня знань про культуру сімейного виховання [4, с. 343–347].

У феномені батьківства поєднуються два його компоненти – материнство і батьківство, в яких звичайно підкреслюються біологічні та соціальні зв'язки між подружжям і дітьми, включаючи народження і виховання дітей, залучення їх до культурних та духовно-етичних цінностей суспільства.

У США та інших країнах дуже популярними є ідеї формування батьківських установок, підготовка батьків до виховання дитини, спілкування з нею. Відома американська дослідниця психолог-етнограф М. Мід вважає, що «батьківство у людини – соціальний винахід», роль батька і матері у сім'ї неоднакова. У жінки любов до дітей і турбота за них – якість вроджена, а у батька – прищеплена. «Материнська турбота і прихильність до дитини, – пише М. Мід, – очевидно настільки глибоко закладені в реальних біологічних умовах зачаття і виношування, родів і годування груддю, що тільки надто складні соціальні установки можуть геть заглушити їх». Водночас, чоловікам «треба прищеплювати бажання забезпечувати інших, хоча така поведінка, будучи наслідком навчання, а не вродженим, залишається досить слабкою і може легко зникнути за несприятливих соціальних умов» [3, с. 80–81].

Головним завданням у процесі розвитку відповідального ставлення до батьківства є формування ціннісних орієнтацій на батьківство, які визначають спрямованість молоді на відповідальне виконання батьківських обов'язків. Формування ціннісних орієнтацій пов'язане з соціальним вихованням особистості. Важливість періодів юнацтва та ранньої дорослості (18-30 років) полягає в насиченості соціально

значущими подіями: вибором життєвого шляху, професії, навчанням у вищих навчальних закладах, створенням сім'ї, народженням дітей; процесом засвоєння професійних ролей та всіх видів соціальної активності, соціально-професійною адаптацією, усвідомленням громадянських прав та обов'язків, соціальної відповідальності, а також стабілізацією сімейних стосунків, формуванням стилю виховання дітей [2, с. 165–166].

У період становлення батьківство є нестійкою структурою, яка проявляється у неузгодженості деяких компонентів між батьками, супроводжується періодично виникаючими конфліктними ситуаціями та відрізняється рухомістю структури.

Таким чином, відповідальними батьками не народжуються, цьому треба навчати, виховувати, культивувати. Відповідальне батьківство є найвищим рівнем батьківської компетентності, яка характеризується поєднанням багатьох складових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. За здорову і свідому українську родину / Г. Ващенко // Твори. – К. : «Школяр» – «Фада» ЛТД, 2000. – Т. 4. – С. 314–325.
2. Дарвиш О. Б. Возрастная психология: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / О.Б. Дарвиш] ; под ред. В. Е. Ключко. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 264 с.
3. Кон И. С. Социологическая психология / И. С. Кон. – М. : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 1999. – С. 80–81.
4. Сухомлинський В. Моральні цінності сім'ї // Вибрані твори : у 5-ти томах. – К. : Рад.школа, 1977. – Т. 5. – С. 343–347.

Людмила Таран,
письменниця (м. Київ)

ЧОЛОВІК – «ГАМАНЕЦЬ», А ЖІНКА – УТРИМАНКА?

Усе необхідно робити вчасно, щоб не було пізно! Це – проста, загальновідома й завжди актуальна істина.

Є свідком (**свідчицею** – за *Словником української мови Б. Грінченка*) того, скільки зусиль протягом тривалого часу докладалося й докладається значним колективом людей, щоб виховати, зокрема, у студентів/студенток вищої школи ґендерну чутливість. Без цієї риси сучасне суспільство абсолютно неможливе! Здавалося, ми вже нарешті вийшли на рівень, коли це здавалося елементарною річчю. Та ось нещодавня історія з посібником «Сімейні цінності» показала: навіть педагоги, автори цього видання, котрі мали би бути прикладом для школярів/школярок отієї самої ґендерної чутливості, виявляють, не побоюся сказати, свою дрімучість щодо цієї суперважливої риси. «Справжня жінка», «справжній чоловік» – такі поняття, було враження, канули в Лету, як загалом ті засади й погляди, котрі накидають старшокласникам: по суті не просто патріархальні, а навіть «домостроївські». Невже це «сімейні цінності», сформовані на основі